

April 2017

Usikre gravsten og gravmonumenter – hvordan sikrer vi arbejdsmiljøet? – en redegørelse.

Usikre gravsten ser Arbejdstilsynet også på!

Arbejdstilsynet har i forsommeren 2017 afgivet påbud om sikring af usikre gravsten (se Miljøhusets redegørelse ”Usikre gravsten – AT påbud”, hvor størstedelen af påbuddet er omtalt).

Arbejdstilsynets udgangspunkt er først og fremmest arbejdsmiljøet for de ansatte. De skelner derfor ikke mellem de forskellige stentyper og de forskellige ejerforhold. De ser på om arbejdsforholdene er sikre eller ej!

I det sidst afgivne påbud peger de også på, at arbejdet skal planlægges, så det kan udføres fuldt forsvarligt. For Folkekirkens og kommunernes kirkegårde betyder det, at menighedsrådet og kirkegårdsbestyrelserne har et ansvar for at planlægningen bliver udført og der skal tages action, når der er sten, der er usikre.

Det er der sådan set ikke noget nyt i – det nye er, at sten er blevet et fokusområde og et indsatsområde for Arbejdstilsynet.

Det betyder også, at når du læser denne redegørelse har du fået tilvejebragt en kendt viden om en risiko. Det giver samtidigt et juridisk ansvar for at handling.

Begrebet ”planlægning” er også et juridisk begreb fra arbejdsmiljøloven, hvor der lægges vægt på, at arbejdet i alle led er planlagt, så det kan udføres fuldt forsvarligt. Konsekvensen af denne udlægning er, at der skal laves en plan for hvordan kirkegården tjekker sine sten af, så der er sikkerhed for at de ikke kan vælte.

Besøgende

Det er naturligvis Miljøhuset bekendt, at besøgendes færdsel på kirkegårdene i visse tilfælde har været årsager til væltede sten og til ulykker.

I vores redegørelser har vi valgt, at fokusere på arbejdsmiljøet for de ansatte fordi denne sikring medfører en sikkerhed for besøgende!

Hvad siger de øvrige myndigheder?

Daværende kirkeminister sendte i 2016 (med baggrund i en tragisk dødsulykke, hvor et mindre barn omkom) en opfordring til alle provstier om, at tage de usikre gravsten med i provstesynet.

Men at vente til provstesynet er efter de nye AT påbud ikke længere nok – se den øvrige redegørelse.

Arbejdstilsynets påbud

Konkret lyder det sidste påbud sådan:

”Virksomheden kan efterkomme påbuddet ved at sikre at de ansatte ikke udfører arbejde i nærheden af de løse sten, eller ved at sikre at de ikke kan vælte.”

Som det ses, er der mange forskellige handlemuligheder i påbuddet, der alle har det formål, sikkerheden skal være på plads. Arbejdstilsynet tager aldrig stilling til den konkrete løsning! Gjørde de det, vil de blande sig i ejerforholdet. Hvis de fx påbød, at alle sten skulle graves 20 cm ned, ville de blande sig i at ejeren jo også havde den mulighed at fjerne stenen helt, sætte en mindre op, lave en understøttelse under eller bagpå osv osv.

Det, der også er vigtigt, i den store debat, der har været rundt om i erfagrunder m.m., er at Arbejdstilsynet kun tager stilling om en sten er sikker eller ej. Al snak om hvad der er risikoen, hvor høje de må være, hvor skævt de må stå osv er hermed helt forstummet og måske i virkeligheden ikke så interessant?

Det er fx Miljøhusets erfaring, at selv små sten og sten de står helt lodret kan vælte. Det vil sige, at det ikke er oplevelsen, at om de er sikre eller ej – men mere en håndfast risikovurdering i hvert enkelt tilfælde.

Handling her og nu – og på lang sigt

Der er Miljøhusets vurdering, at der skal ske 2 ting:

1. En planlægning og handling her og nu, der sikrer ansatte mod at komme til skade (de omtalte påbud gav kirkegården en fair frist på 5 måneder).
2. En langsigtet planlægning og løsning, hvor fremtidige gravmonumenter sikres før de placeres på kirkegården.

En planlægning og handling her og nu

Miljøhuset kan foreslå

1. Lav et godt forarbejde med en god skriftlig planlægning (en ekstra APV men kun på gravsten), så I kommer hele vejen rundt og tager højde for både arbejdsmiljøet, men også for besøgenes sikkerhed. Apven er med til at sikre: en beskrivelse af de konkrete forhold, en risikovurdering, hvad der kan/skal ske, hvem der skal gøre det og hvornår der er deadline. Sørg for at jeres tidsplan kan holde.

Det er også under dette forarbejde I tager stilling til hvad der skal ske med de usikre sten. Gennemgå nøje de muligheder der er!

Fx har Holbæk fået en fast pris fra deres stenhugger, der tager sig af selve sikringen. Her skal I fx tage stilling til kvaliteten – står gravstenen ovenpå en sokkelsten, ses det fx lidt for tit, at cement eller andre former for mellemlag ikke holder længe blandt andet på grund af frost – og så har I risikoen. Miljøhuset anbefaler kun løsningen med tapper mellem sokkelsten og gravsten fordi det er den mest langtidsholdbare.

Anerkend i jeres planlægning, at der er forskellige aktører – og interesser. Sørg derfor for et godt samarbejde med ledelse, en evt arbejdsmiljøgruppe, kirkegårdsudvalget m.fl.

2. Tag stilling til de krav I vil stille til gravstedsejerne om sikring af stenene.
3. Lav inden I starter en logbog over jeres arbejde, så I sikrer, at I kun skal se et sted for, at få en oversigt over hvor langt I er. Måske kan de være i jeres kirkegårdssystem?

4. Lav en opdeling af de risikoer, der størst. Her kan der bruges den model Holbæk Kirkegård bruger (som Københavns Kirkegårde også har brugt) – sten over 60 og op til 2meter og sten der hælder. Sten over de mål skal håndteres af stenhuggeren.
5. Tag de visuelle usikre sten først – både Miljøhuset og Arbejdstilsynet har hver for sig brugt ”rokkemetoden” – kan den vippe eller ej. Enkelt og effektivt. København og Holbæk har brugt en anden metode - vægtmetoden – når en sten belastes med mere end 35kg må den ikke kunne vippe. – Se billeder nedenfor fra Holbæk.

6. Sørg for at der i planlægningen af arbejdet laves en grundig instruktion til de ansatte i hvordan arbejdet kan udføres fuldt forsvarligt – fx at de skal være i sikker afstand, når der trækprøves, at hvis de går ind på en grav, der ikke er tjecket, skal sikre, at stenen ikke kan vælte, at afvigelser fra sikkerheden omgående indberettes til en ansvarlig person fx kirkegårdslederen.
7. Hvis I har besluttet jer for at et gravsted skal afspærres fordi stenen er usikker, skal afspærringen være sikker – fx så den ikke bare kan gennembrydes (her er minebånd ikke altid nok!).
Hvis beslutningen går på, at lægge stenene ned, skal arbejdsgangen sikres – pas på de tunge løft og brug hjælpemidler eller stenhuggeren.
8. Når I er færdige med risikostenene skal I igennem resten.
9. Da det er en kendt sag, at gravsteder og jordbundsforhold kan ændre sig, skal der i jeres planlægning indgå, hvordan I løbende holder styr på stenenes stabilitet. Det kan fx ske ved at den gartner eller graver der har ansvaret for gravstedet har opgaven. Men tag stilling til hvordan det skal ske og om det er nok!

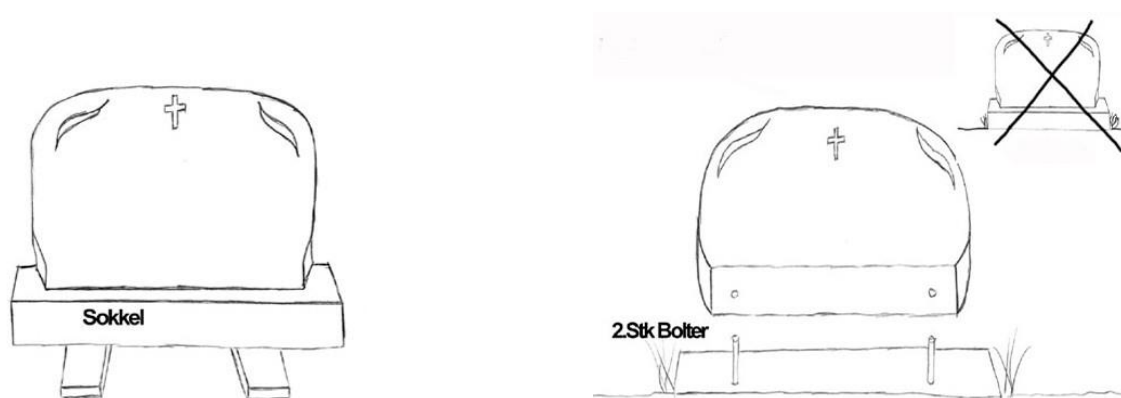
Planlægning på lang sigt:

1. Tag stilling til i hvilken omfang jeres kirkegårdsvedtægt skal revideres, så der fx undgås ulykker fra besøgende, men også hvilke krav I har til nye stens sikkerhed.
2. Skriv til jeres stenhuggere hvilke krav der er i fremtiden til sikring af sten. Nedenfor er et godt bud fra Frøya Kirkegårdstjeneste i Norge, der påbyder tapning mellem sokkel og gravsten og til fundamentet.
Hold evt et møde med stenhuggerne. Og i jeres planlægning skal I tage stilling til hvordan I kontrollerer at jeres retningslinier overholdes.

Montering & Flytting!

Slik skal et gravmonument monteres

Denne informasjonen er utarbeid av Frøya kikegårdstjeneste i henhold vedtektene.

To planker tvær liggende under sokkelen To stk. syrefristålbolter 15. mm lengde og forhindrer at steinen tipper eller siger ved teleoppløsning om våren.
12. mm tykke er påbudt. Det er ikke tillatt støype eller lime fast monumentet.
Sokkelen skal gå i flukt med bakken.

Det handler ikke bare om andres sikkerhet, men også vi som jobber på kirkegården vår egen sikkerhet. Dersom steinen er limt fast og løsner ved transport kan den påføre oss skader.

Tenk deg dersom et monument som er limt fast til sokkelen og veier 400 kg. Vi må bruke makt for å få det til og løsne. Vi vet ikke om det er boltet! Så plutselig løsner det fra sokkelen, man klarer ikke og holde igjen 400 kg i et rykk. Derfor tar ikke vi mod gravsteiner som vi antar eller har mistanke om er limt eller støpt. Da dette utgjør en stor fare for egenesikkerheten.

Foto: Miljøhuset

Foto: Miljøhuset

Også en måde at gøre det på ved mindre sten:
Her er en natursten lagt svagt bagefter mod en understøttelse, så den ikke kan vælte.

Er der nogen, der har lavet tjecklister, manualer, logbøger, instruktioner, retningslinier, revideret kirkegårdsvedtægter, hører jeg gerne fra jer, så vi kan få denne viden bredt længere ud.

Ulrik Hauger

www.miljohuset.dk
ulrik@miljohuset.dk
tlf. 61301327